

LOYIHA SIFATINI BOSHQARISHNING HAR BIR BOSQICHIDA SIFATLI NATIJALARGA ERISHISH VOSITALARI

*Alimov Bexzod
Ashurov Sevdiyor*

Annotatsiya: Loyiha iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy, texnologik, tartibga solish, madaniy va boshqa omillarni hisobga olgan holda, ichki va tashqi komponentlarni o'z ichiga olgan belgilangan muhitda ishlaydi. Uchun samarali boshqaruv tizim loyihalar bilan yaxshi tuzilgan bo'lishi kerak. Loyiha ishtirokchilarining asosiy tarkibiy bo'linmasi loyiha jamoasi - loyihaning mustaqil ishtirokchisi (yoki ushbu ishtirokchilarning bir qismi bo'lgan) bo'lgan va loyiha doirasidagi investitsiya jarayonini boshqaradigan maxsus guruh. Loyihaning hayot aylanishi loyiha ishlarini moliyalashtirish muammolarini o'rganish va tegishli qarorlar qabul qilish uchun boshlang'ich nuqtadir. Kengaytirilgan holda, loyihaning hayot aylanishini to'rtta asosiy semantik bosqichga bo'lish mumkin: investitsiyadan oldingi, investitsiya va operatsion, tugatish. Loyihani tugatish bosqichida loyiha bir martalik tadbir sifatida yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Loyiha, boshqarish, mahsulot, xizmat, kompaniya axborot, korxonalar.

Loyiha - bu noyob mahsulot yoki xizmatlarni yaratish uchun mo'ljallangan vaqtinchalik korxonalar. "Vaqtinchalik" har qanday loyihaning boshlanishi va oxiri, albatta, belgilangan maqsadlarga erishilganda keladi yoki bu maqsadlarga erishib bo'lmaydi degan tushunchalar mavjud. "Noyob" siz yaratgan mahsulot yoki xizmat boshqa shunga o'xshash mahsulot va xizmatlardan sezilarli farq qilishini bildiradi. Loyihaning mahsulot yoki xizmatlarining o'ziga xosligi loyihani amalga oshirish jarayonida ularning xususiyatlarini izchil takomillashtirishni talab qiladi. Loyihalarga misol sifatida qurilish, har qanday yangi mahsulotni ishlab chiqish, ta'mirlash ishlari, amalga oshirish kiradi axborot tizimi korxonada, saylov kompaniyasini o'tkazish, filmni suratga olish va yuqoridagi ta'rifga mos keladigan yana ko'p narsalar. Loyihani boshqarish - bu loyiha talablari va loyiha ishtirokchilarining umidlarini qondirish uchun loyiha ishiga bilim, tajriba, usul va vositalarni qo'llash. Ushbu talab va umidlarni qondirish uchun maqsadlar, vaqt, xarajatlar, sifat va loyihaning boshqa xususiyatlari o'rtasidagi optimal muvozanatni topish kerak. Loyiha boshqaruvi turli tajriba sohalari va loyihani boshqarish jarayonlarini bog'laydigan aniq mantiqqa amal qiladi. Avvalo, loyiha bir yoki bir nechta maqsadlarga ega bo'lishi kerak. Maqsadlar bo'yicha biz nafaqat loyihaning yakuniy natijalarini, balki ushbu natijalarga erishishning tanlangan usullarini ham (masalan, loyihadagi qo'llaniladigan texnologiyalar, loyihalarni boshqarish tizimi) tushunamiz. Loyiha maqsadlariga erishish turli yo'llar bilan amalga oshirilishi mumkin. Ushbu usullarni solishtirish uchun belgilangan maqsadlarga erishishning muvaffaqiyati

mezonlari kerak. Odatda asosiy baholash mezonlari orasida turli xil variantlar loyihaning bajarilishi natijalarga erishish muddati va narxini o'z ichiga oladi. Biroq, rejalashtirilgan maqsadlar va sifat odatda turli xil variantlarni ko'rib chiqish va baholashda asosiy cheklovlar hisoblanadi. Albatta, boshqa mezon va cheklovlardan, xususan, resurslardan foydalanish mumkin. Loyihalarni boshqarish uchun leverage kerak. Siz qo'llaniladigan texnologiyalarni, tarkibi, xususiyatlarini va muayyan ishlarni bajarish uchun resurslarni belgilashni tanlash orqali loyiha natijalariga, maqsadlariga, sifatiga, ish vaqtini va narxiga erishish yo'liga ta'sir qilishingiz mumkin. Shunday qilib, qo'llaniladigan texnologiyalar va loyiha resurslarini loyihani boshqarishning asosiy vositalariga kiritish mumkin. Ushbu asosiy narsalarga qo'shimcha ravishda, asosiy boshqarish uchun mo'ljallangan yordamchi vositalar ham mavjud. Bunday yordamchi boshqaruv tutqichlariga, masalan, jalb qilish imkonini beruvchi shartnomalar kiradi zarur resurslar to'g'ri vaqt oralig'ida. Bundan tashqari, resurslarni boshqarish uchun ishni samarali tashkil etishni ta'minlash kerak. Bu loyihani boshqarish tuzilmasi, tashkilotiga tegishli aloqa loyiha ishtirokchilari, xodimlarni boshqarish. Loyihani boshqarishda ishlatiladigan ma'lumotlar odatda 100% aniq emas. Dastlabki ma'lumotlarning noaniqligini hisobga olish loyihani rejalashtirishda ham, shartnomalarni malakali tuzishda ham zarur. Xatarlarni tahlil qilish noaniqliklarni tahlil qilish va hisobga olishga bag'ishlangan. Har qanday loyiha uni amalga oshirish jarayonida birgalikda loyihaning hayot aylanishi deb ataladigan turli bosqichlardan o'tadi. Loyihani boshqarishning turli funksiyalarini amalga oshirish uchun harakatlar talab qilinadi, ular bundan keyin loyihani boshqarish jarayonlari deb ataladi. Loyihani boshqarish jarayonlari Loyihani boshqarish integratsiyalashgan jarayondir. Bir yo'nalishdagi harakatlar (yoki ularning etishmasligi) odatda boshqa yo'nalishlarga ham ta'sir qiladi. Ushbu munosabatlar loyiha maqsadlari o'rtasidagi muvozanatni saqlashga majbur qiladi - ko'pincha bir sohada yaxshilanishga faqat boshqa sohadagi yomonlashuv hisobiga erishish mumkin. Loyiha boshqaruvining yaxlit tabiatini yaxshiroq tushunish uchun biz uni tashkil etuvchi jarayonlar va ularning o'zaro bog'liqliklari orqali tasvirlaymiz. Loyiha jarayonlardan iborat. Jarayon - bu natijaga olib keladigan harakatlar to'plami.[1]

Loyiha jarayonlari odatda odamlar tomonidan amalga oshiriladi va ikkita asosiy guruhga bo'linadi:

loyihani boshqarish jarayonlari - loyiha ishini tashkil etish va tavsiflash bilan bog'liq (quyida batafsil tavsiflanadi);

mahsulotga yo'naltirilgan jarayonlar - mahsulotning spetsifikatsiyasi va ishlab chiqarilishi bilan bog'liq. [2]

Ushbu jarayonlar loyihaning hayot aylanishi bilan belgilanadi va dasturga xosdir. Loyihalarda loyihani boshqarish jarayonlari va mahsulotga yo'naltirilgan jarayonlar bir-biriga mos keladi va o'zaro ta'sir qiladi. Masalan, mahsulotni qanday yaratishni tushunmasdan turib, loyihaning maqsadlarini aniqlab bo'lmaydi. Loyihani boshqarish

jarayonlarini turli boshqaruv funktsiyalarini amalga oshiradigan oltita asosiy guruhga bo'lish mumkin:

boshlash jarayonlari - loyihani boshlash to'g'risida qaror qabul qilish; rejalashtirish jarayonlari - loyiha muvaffaqiyatining maqsadlari va mezonlarini aniqlash va ularga erishish uchun ish jarayonlarini ishlab chiqish;

ijro jarayonlari - rejani bajarish uchun odamlar va boshqa resurslarni muvofiqlashtirish;

tahlil jarayonlari - reja va loyihani amalga oshirishning maqsadlar va muvaffaqiyat mezonlariga muvofiqligini aniqlash va tuzatish choralarini qo'llash zarurligi to'g'risida qarorlar qabul qilish; [3]

boshqaruv jarayonlari - zarur tuzatish harakatlarini aniqlash, ularni muvofiqlashtirish, tasdiqlash va qo'llash;

tugatish jarayonlari - loyihaning bajarilishini rasmiylashtirish va uni tartibli yakuniga yetkazish. Loyihani boshqarish jarayonlari bir-biriga to'g'ri keladi va loyihaning barcha bosqichlarida turli xil tezliklarda sodir bo'ladi, rasmda ko'rsatilgan. Bundan tashqari, loyihani boshqarish jarayonlari o'z natijalari bilan bog'langan - birining bajarilishi natijasi boshqasi uchun manba ma'lumotiga aylanadi. Ushbu munosabatlar rasmda ko'rsatilgan. Nihoyat, loyihaning turli bosqichlaridagi jarayon guruhlari o'rtasida aloqalar mavjud. Masalan, bir bosqichni yopish keyingi bosqichni boshlash uchun kirish bo'lishi mumkin (masalan: dizayn bosqichini yakunlash mijozning roziligini talab qiladi. loyiha hujjatlari, amalga oshirishni boshlash uchun zarur). Haqiqiy loyihada fazalar nafaqat bir-biridan oldin, balki bir-birining ustiga chiqishi ham mumkin. Loyihaning turli bosqichlarida tashabbusni takrorlash loyihaning dolzarbligini nazorat qilishga yordam beradi. Agar uni amalga oshirish zarurati yo'qolgan bo'lsa, keyingi tashabbus buni o'z vaqtida aniqlashga va keraksiz xarajatlardan qochishga imkon beradi. Loyihaning bajarilishini boshqarish - bu amalga oshirish uchun zarur bo'lgan nazorat harakatlarini belgilash va qo'llash muvaffaqiyatli amalga oshirish loyiha. Agar loyihaning bajarilishi rejalashtirilgan rejaga muvofiq amalga oshirilsa, u holda menejment amalda bajarishga qisqartiriladi - loyiha rejasini ishtirokchilariga maqsadlarni etkazish va ularning bajarilishini nazorat qilish. Biz ushbu jarayonlarni ijro jarayonlariga kiritdik. Amalga oshirish jarayonida og'ishlar yuzaga kelgan bo'lsa, bu boshqa masala, ularning tahlili tuzatish choralarini aniqlash va qo'llash zarurligini ko'rsatdi. Bunday holda, optimal tuzatish harakatlarini topish, qolgan ishlarning rejasini tuzatish va rejalashtirilgan o'zgarishlarni loyihaning barcha ishtirokchilari bilan muvofiqlashtirish talab qilinadi. Shunday qilib, boshqaruv jarayonlari loyiha rejasini aniqlash, kelishish va zarur o'zgartirishlar kiritish uchun mo'ljallangan. Ushbu boshqaruv jarayonlari ko'pincha o'zgarishlarni boshqarish deb ataladi va ko'rib chiqish jarayonlari bilan boshlanadi. Deyarli har bir loyihada duch keladigan asosiy boshqaruv jarayonlariga quyidagilar kiradi:

umumiy o'zgarishlarni boshqarish - tuzatish harakatlarini aniqlash, kelishish, tasdiqlash va qabul qilish va loyiha davomida o'zgarishlarni muvofiqlashtirish; [5]

resurslarni boshqarish - loyiha ishi uchun resurslarning tarkibi va taqsimlanishiga o'zgartirishlar kiritish;

maqsadlarni boshqarish - tahlil jarayonlari natijalari asosida loyiha maqsadlarini sozlash;

sifat menejmenti - qoniqarsiz ishlash sabablarini bartaraf etish choralarini ishlab chiqish.

Yordamchi boshqaruv jarayonlari orasida biz quyidagilarni ta'kidlaymiz:

risklarni boshqarish - loyihani amalga oshirish jarayonida voqealarga javob berish va xavflarni o'zgartirish;

shartnomalarni boshqarish - (sub) pudratchilarning ishini muvofiqlashtirish, shartnomalarni tuzatish, nizolarni hal qilish:

shartnomalarni yopish - shartnomalarni tugatish va tugatish, shu jumladan barcha yuzaga kelgan nizolarni hal qilish;

ma'muriy tugatish - loyihani rasmiy yakunlash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni tayyorlash, to'plash va tarqatish. [4]

Xulosa:

Sanab o'tilgan jarayonlarni amalga oshirish usullari va texnologiyalari, ularning integratsiyasi loyihalarni boshqarishning mohiyatini tashkil qiladi. E'tibor bering, sanab o'tilgan barcha jarayonlar har qanday turdagi loyihalarga - qurilish, axborot va boshqalarga tegishli. Shu bilan birga, har xil turdagi loyihalarni boshqarishda sezilarli farqlar mavjud. Shuni ham ta'kidlash kerakki, loyihalarni boshqarish tizimini muvaffaqiyatli amalga oshirish muayyan tashkiliy qayta qurish va maxsus dasturiy vositalarni joriy etish bilan bog'liq. Sanab o'tilgan masalalar, shuningdek, loyihani boshqarishning individual vazifalarini hal qilishning ixtisoslashtirilgan usullari, texnologiya, tajriba va amalga oshirish muammolari keyingi nashrlarda oshkor qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Liberzon V.I. Loyihani boshqarish asoslari. Moskva 1997 yil.[1]
2. N.Yo'ldoshev Menejment Toshkent-2012[2]
3. M.Sharifxo'jayev Menejment Toshkent-2009[3]
4. N.Yo'ldoshev Strategik menejment Toshkent-2015[4]
5. M.Umarxo'jayeva Operatsion menejment Toshkent-2009[5]